

Goed dat de overheid inhaakt op deze vraag vanuit de samenleving, en goed dat ook ervaringsdeskundigen zullen worden betrokken bij de verdere invulling.

Misschien is het zinvol om, aanvullend op wat hier al wordt voorgesteld, degenen die van assistentie in het stembokje gebruikmaken na afloop een brief met een paar eenvoudige vragen mee te geven om in alle rust thuis te beantwoorden, al dan niet met hulp van een begeleider/vertrouwenspersoon, hoe het is bevallen en wat er eventueel nog beter kan. De (gratis op te sturen) antwoorden kunnen dan meegenomen worden in de evaluatie.

Verder vraag ik mij af of het stemmen met assistent wel in een stembokje moet. Afhankelijk van de locatie is het misschien mogelijk een speciale "spreekkamer" of in elk geval een rustig hoekje in te richten waar de kiezer en de assistent buiten gehoorsafstand (maar niet per se buiten het blikveld) van anderen met elkaar kunnen praten. Wat dit betekent voor het risico op beïnvloeding, valt te onderzoeken door in de hierboven voorgestelde vragenlijst onder meer te informeren of de persoon druk heeft ervaren om een bepaalde stem uit te brengen.

Terzijde: misschien zijn sommige verstandelijk beperkte kiezers ook heel goed te helpen met een computer + printer. Ik lees in het eindrapport van de Adviescommissie inrichting verkiezingsproces dat er eigenlijk maar één bezwaar bestaat tegen elektronische hulpmiddelen, namelijk dat deze op afstand bespioneerd kunnen worden. Zo zou het stemgedrag van bekende Nederlanders achterhaald en gepubliceerd kunnen worden. Ik vraag mij af of dit nadeel opweegt tegen de talloze voordelen, zeker als de computer + printer als aanvulling en niet als vervanging van het potlood wordt ingezet. Bekende Nederlanders (en andere ongeruste kiezers) zijn dan niet verplicht zich aan het risico van spionage bloot te stellen.

(Persoonlijk vind ik de kans op spionage op afstand minder bezwaarlijk dan de kans op meekijken in het stembureau zelf. Bij spionage op afstand kan een hacker misschien wel zien wat er zoal gestemd wordt, maar als er meer dan één kiezer binnen is niet weten welke stem correspondeert met welke kiezer. Die relatieve anonimiteit mis ik als ik in het stembokje zonder gordijn te kijk sta.)

Bij deze hybride aanpak stel ik mij voor dat elke kiezer op de gebruikelijke wijze een stembiljet krijgt uitgereikt, maar in het stembokje naast het rode potlood ook een computer + printer aantreft. Wie met het potlood wil stemmen doet dat op de gebruikelijke wijze. Wie met de computer wil stemmen maakt op enigerlei wijze de keuze duidelijk aan de computer, waarna de computer de gewenste partij + kandidaat afdruckt op een label dat de kiezer op een daartoe met een markering aangewezen plek op het traditionele stembiljet plakt. Die plek is zo gekozen dat het label nadat het stembiljet weer is opgevouwen niet te zien is. Het stembiljet met label gaat in dezelfde stembus als de met potlood ingevulde biljetten.

De interactie van de computer met de kiezer om vast te stellen op welke partij en kandidaat deze wil stemmen, kan allerlei vormen aannemen, afgestemd op de mogelijkheden en beperkingen van de kiezer. Voor mensen met een verstandelijke beperking valt te denken aan gesproken aanwijzingen via een koptelefoon, maar ook aan een QR-code die de kiezer thuis, met hulp van een begeleider naar keuze, aanmaakt op een website van de overheid en op de eigen printer uitprint, en waarin de gewenste partij + kandidaat (en niets anders, dus ook geen persoonlijke gegevens van de kiezer) zijn gecodeerd. In het stembokje houdt de kiezer de thuis gemaakte print voor een QR-codelezer. De computer vraagt de kiezer te bevestigen dat deze op kandidaat X van partij Y wil stemmen, en biedt de mogelijkheid de keuze te veranderen. Als de kiezer de thuis voorbereide keuze bevestigt, wordt het label met enige vertraging geprint, zodat een eventuele begeleider niet uit de tijd die de kiezer doorbracht in het stembokje kan afleiden of deze daadwerkelijk de stem heeft uitgebracht die thuis is voorbereid, of daarvan is afgeweken.